

Βιο-Περιβάλλον και Προσαρμογή των Επιχειρήσεων

Δημήτρης Μανιατάκης

Διευθύνων Σύμβουλος
ICAP Α.Ε.

Θα ήθελα να ευχαριστήσω την Πρόεδρο της Διεθνούς Οργάνωσης Βιοπολιτικής Δρ. Αγνή Βλαβιανού-Αρβανίτη για τη διοργάνωση του δεύτερου αυτού συνεδρίου στην Αθήνα του οποίου τα συμπεράσματα θα αποτελέσουν μοχλό για την ευαισθητοποίηση των διαφόρων κοινωνικών τάξεων και παρα-γωγικών μονάδων σε θέματα άμεσα συσχετιζόμενα με το βιο-περιβάλλον.

Η ιδέα της προστασίας του βιο-περιβάλλοντος δεν είναι ανακάλυψη των προηγμένων βιομηχανικά κρατών. Η ιδέα γεννήθηκε στην Ελλάδα πριν δύομισυ χιλιάδες χρόνια, όταν οι Έλληνες, έχοντας περιβαλλοντική συνείδηση, κατασκεύασαν τις πρώτες υδραυλικές και αποχευτικές εγκαταστάσεις των ανακτόρων της Κνωσού. Έχοντας υποχρέωση προς τους προγόνους τους, οι επιχειρήσεις στη σύγχρονη Ελλάδα πρέπει να δώσουν το σύνθημα, ότι η οικονομική ανάπτυξη και η προστασία του περιβάλλοντος είναι δύο κοινοί στόχοι που συντείνουν προς όφελος όχι μόνο της επιχείρησης αλλά και της ελληνικής οικονομίας. Το βιο-περιβάλλον και η υγιής οικονομία πρέπει να αντιπροσωπεύουν τις ομοίομορφες επιλογές.

Αλλά το πρόβλημα της υποβάθμισης του περιβάλλοντος είναι πολυσύνθετο, αφού σε αυτό συνυπάρχουν ηθικές, τεχνολογικές και θεσμικές συνιστώσες. Πολλές φορές θεωρείται ότι αιτία του προβλήματος είναι η νοοτροπία των πολιτών, άλλοτε πάλι υπεύθυνη θεωρείται αυτή καθ' εαυτή η τεχνολογία της παραγωγής, που δημιουργεί ανεπιθύμητα παράπλευρα αποτελέσματα, ενώ τέλος, πολλοί αποδίδουν το πρόβλημα στην ανυπαρξία κατάλληλου θεσμικού πλαισίου που να ρυθμίζει τις οικονομικές σχέσεις. Στην πραγματικότητα το πρόβλημα οφείλεται στην ταυτόχρονη παρουσία και των τριών αυτών παραγόντων. Είναι όμως παρήγορο ότι οι σύγχρονες κοινωνίες έχουν σε μεγάλο βαθμό συνειδητοποιήσει τη φύση του προβλήματος και έχουν ήδη θέσει σε τροχιά διαδικασίες αντιμετώπισής του.

Η νοοτροπία των πολιτών έχει μεταβληθεί ριζικά τα τελευταία χρόνια. Έχει γίνει πλέον ευρέως κατανοητό, ότι η ποιότητα της ζωής δεν είναι απλώς συνάρτηση της ποσότητας των αγαθών που καταναλώνονται. Η ευημερία εξαρτάται επίσης από την ποιότητα του βιο-περιβάλλοντος στο οποίο διαβούν οι πολίτες, που θα πρέπει να είναι τέτοιο που να εξασφαλίζει αυτοτροφοδοτούμενη ανάπτυξη, η οποία όμως δεν θα καταστρέφει τους φυσικούς πόρους. Αυτό αποδεικνύει άλλωστε η γρήγορη εξάπλωση του οικολογικού κινήματος κυρίως στις αναπτυγμένες χώρες του πλανήτη. Ο ρόλος των εθνικών και υπερεθνικών κρατικών οργάνων για την αντιμετώπιση του προβλήματος γίνεται ουσιαστικής και καθοριστικής στο βαθμό που συντελεί στη διαμόρφωση ενός νέου θεσμικού πλαισίου μέσα στο οποίο λαμβάνονται αποφάσεις. Στο νέο αυτό θεσμικό πλαίσιο ο μηχανισμός της αγοράς παραμένει κυρίαρχος. Συμπληρώνεται ωστόσο από ρυθμίσεις που ωθούν στη διαμόρφωση κινήτρων ανατομικής δράσης που συμβιβάζουν το ιδιωτικό με το κοινωνικό όφελος.

Δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι η διάσταση μεταξύ κοινωνικού και ιδιωτικού οφέλους αποτελεί την ουσία του προβλήματος. Οι ρυθμίσεις αυτές, που παίρνουν τη μορφή "πράσινων φόρων", κινήτρων για τη χρησιμοποίηση φιλικών προς το περιβάλλον τεχνολογιών, κανονιστικών οδηγιών για το περιβάλλον και διακρατικών συλλογικών συμφωνιών, κάνουν ήδη αισθητή την παρουσία τους και είναι βέβαιο ότι θα πολλαπλασιαστούν στο μέλλον. Σημαντικές αλλαγές έχουν γίνει επίσης στον τρόπο της παραγωγής ούτως ώστε να ελαχιστοποιούνται κατά το δυνατόν οι περιβαλλοντικά ανεπιθύμητες παρενέργειες της παραγωγικής διαδικασίας. Η προσαρμογή αυτή της παραγωγικής διαδικασίας είναι αποτέλεσμα των πιέσεων που δέχονται οι επιχειρήσεις, αφενός μεν από τους συνειδητοποιημένους καταναλωτές, αφ' ετέρου δε από κρατικές και διεθνείς θεσμικές μεταβολές, που αποσκοπούν να αλλάξουν τους κανόνες, με τους οποίους παίζεται το παιχνίδι της σύγχρονης αναπτυξιακής διαδικασίας.

Έχει γίνει μάλιστα αντιληπτό από ένα μεγάλο αριθμό επιχειρήσεων, ότι η ταχεία προσαρμογή στους νέους κανόνες του παιχνιδιού θα αποτελέσει εφελκυστικό παράγοντα σημαντικών συγκριτικών πλεονεκτημάτων. Η αναζήτηση του κέρδους, μέσα στα νέα πλαίσια που διαγράφουν οι προτιμήσεις των καταναλωτών και το νέο θεσμικό πλαίσιο, οδηγεί σε μία νέα φάση ανταγωνισμού όπου οι τελικοί νικητές θα είναι το περιβάλλον, οι πολίτες και βεβαίως όσες επιχειρήσεις αντιληφθούν τους διαδραματιζόμενους μετασχηματισμούς έγκαιρα. Η σημασία της ταχύτητας προσαρμογής των επιχειρήσεων στα νέα δεδομένα είναι καθοριστική για την ίδια τους τη βιωσιμότητα. Με στοιχεία του 1991 οι περιβαλλοντικές δαπάνες σε ποσοστά του ΑΕΠ αντιστοιχούν, στη Γερμανία 1,7%, στις ΗΠΑ 1,3% και στην Ιαπωνία 1%. Αυτή η παρατήρηση έχει ιδιαίτερη σημασία για την ελληνική βιομηχανία σε μία εποχή όπου ο ανταγωνισμός δεν γνωρίζει πλέον εθνικά σύνορα. Η ύπαρξη ήδη επιχειρήσεων, στις πιο ευαισθητοποιημένες χώρες, που εκμεταλλεύονται τις νέες αυτές επιταγές, επιβάλλει να αναγνωρίσουμε ότι ήδη έχει αρχίσει να διεξάγεται ένας αγώνας δρόμου. Επιδιώκεται υιοθέτηση τεχνικών παραγωγής που επιτρέπουν την προσφορά προϊόντων που δεν βλάπτουν το περιβάλλον και παράγονται με περιβαλλοντικά ήπιες διαδικασίες. Δημιουργούνται έτσι νέοι κλάδοι στη βιομηχανία και στις υπηρεσίες με αντικείμενο την παροχή των μέσων που θα συμβάλουν στην παραγωγή "καθαρών" προϊόντων.

Οι ειδικοί είναι σύμφωνοι ότι οι οικολογικές τεχνικές είναι η αναπτυσσόμενη αγορά του μέλλοντος με εξασφαλισμένους διψήφιους αναπτυξιακούς ρυθμούς. Αλλά δυναμικά αναπτύσσεται και η παγκόσμια αγορά. Ο ΟΟΣΑ αναμένει ότι η παγκόσμια ζήτηση για προϊόντα περιβαλλοντικής προστασίας θα αυξηθεί στη δεκαετία του 1990 από 200 δισ. μάρκα σε 300 δισ. μάρκα. Στη Γερμανία σήμερα εργάζονται ήδη, 680.000 άτομα σε όλη τη χώρα, σε βιομηχανίες περιβαλλοντικής προστασίας, ενώ η χημική βιομηχανία, κάποτε πρωτοπόρος της Γερμανικής οικονομίας, απασχολεί 100.000 άτομα λιγότερο. Πιστεύεται, ότι μέχρι το τέλος της δεκαετίας θα απασχολούνται 1.222.000 άτομα για ένα καθαρό περιβάλλον. Πριν από 10 χρόνια υπήρχαν μόνο 1.000 επιχειρήσεις στον τομέα της οικολογικής βιομηχανίας, σήμερα υπάρχουν 4.000 που παράγουν προϊόντα αποκλειστικά για την προστασία του περιβάλλοντος. Φυσικά οι αυστηρές περιβαλλοντικές ρυθμίσεις κοστίζουν και εργατικές θέσεις επειδή οι πρόσθετες δαπάνες ωθούν επιχειρήσεις, που λειτουργούν ήδη στην κόψη του ξυραφιού, στην πτώχευση. Παρόλα αυτά όμως το υπόλοιπο είναι σε κάθε περίπτωση θετικό.

Εάν οι ελληνικές επιχειρήσεις δεν αντιληφθούν έγκαιρα τα μηνύματα των καιρών κινδυνεύουν να μείνουν εκτός νυμφώνος. Χώρες οι οποίες αδυνατούν να προσαρμοσθούν στις νέες διεθνείς απαιτήσεις για το περιβάλλον, απειλούνται με περιθωριοποίηση στις διεθνείς ανεπτυγμένες αγορές, αφού τα προϊόντα που θα παράγουν ούτε θα ικανοποιούν τις προτιμήσεις των καταναλωτών ούτε τις προδιαγραφές των χωρών, που προσδιορίζονται από τις νέες διεθνείς κανονιστικές ρυθμίσεις. Υπάρχει επιπλέον ο φόβος ότι οι χώρες ουραγοί, που δεν θα καταφέρουν να σεβαστούν το περιβάλλον τους, χωρίς ταυτόχρονα να είναι διεθνώς ανταγωνιστικές, θα καταστούν χώρος προσέλκυσης των ανεπιθύμητων ρυπογόνων δραστηριοτήτων των υπολοίπων. Το σταυροδρόμι είναι μπροστά μας και η επιλογή ξεκάθαρη. Η ζήτηση για καθαρά προϊόντα και για ήπιες παραγωγικές διαδικασίες θα συνεχίσει να αυξάνεται στο μέλλον. Η ελληνική βιομηχανία είναι σε θέση, αν αναπροσαρμοσθεί γρήγορα, να συνεισφέρει και να επωφεληθεί από τις κυοφορούμενες αλλαγές, εκμεταλλευόμενη όχι μόνο το φυσικό της χώρο, την Ευρώπη, αλλά και αναλαμβάνοντας ηγετικό ρόλο στις γειτονικές αγορές των Βαλκανίων και της Μέσης Ανατολής που αναπόφευκτα δεν θα μείνουν ανεπηρέαστες από τις εξελίξεις.

Ο Δημήτρης Μανιατάκης είναι Διευθύνων Σύμβουλος της ICAP Hellas AE. Σπούδασε οικονομικές επιστήμες στην Ελλάδα και το εξωτερικό. Εργάστηκε στον τομέα Credit Analysis της CitiCorp ενώ το 1969 δημιούργησε την Τρά-πεζα Πληροφοριών της ICAP που σήμερα αποτελεί το με-γαλύτερο ηλεκτρονικό Δίκτυο στην Ελλάδα για υπηρεσίες πληροφόρησης επιχειρήσεων. Είναι Μέλος του Διοικη-τικού Συμβουλίου της Ενωσης Ευρωπαϊκών Επιχειρήσεων και Επιχειρηματιών και Σύμβουλος για θέματα πιστο-ληπτικής πολιτικής σε ελληνικές και ξένες εταιρείες. Έχει συγγράψει άρθρα σε οικονομικά περιοδικά και εφημερίδες και έχει εκπονήσει μελέτες για τη χρηματοδότηση και ανάπτυξη νέων επιχειρήσεων.